

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).
Ovaj rad dostupan je za upotrebu pod licencom [Creative Commons Imenovanje 4.0 međunarodna](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Mirna SINDIČIĆ SABLJO

DOI: <https://doi.org/10.29162/ANAFORA.v10i2.5>

Sveučilište u Zadru

Odjel za francuske i frankofonske studije

Obala kralja Petra Krešimira IV

HR –23 000, Zadar

msindici@unizd.hr

Izvorni znanstveni članak

Original Research Article

Primljeno 5. rujna 2023.

Received: 5 September 2023

Prihvaćeno 30. studenoga 2023.

Accepted: 30 November 2023

AUTORSKO POZICIONIRANJE VELIBORA ČOLIĆA U FRANCUSKOMU KNJIŽEVNOM POLJU

Sažetak

Velibor Čolić, književnik rođen u Bosni i Hercegovini 1964., od 1992. godine nastanjen je u Francuskoj. Osamdesetih je godina 20. stoljeća književne tekstove počeo pisati na materinskom jeziku, da bi nakon odlaska u egzil francuski postao privilegirani jezik njegova stvaralačkog izražavanja. U nizu svojih recentnijih prozih tekstova tematizira migrantsko iskustvo koje ga je egzistencijalno obilježilo. U radu se, na temelju hermeneutičke analize javnih nastupa te razgovora koje je Velibor Čolić vodio s novinarima francuskih, hrvatskih, slovenskih, crnogorskih i bosanskohercegovačkih medija, propituje način na koji on u njima diskurzivno konstruira autorsku posturu migrantskog i translingvalnog autora te se na taj način pozicionira u francuskom književnom polju.

Cljučne riječi: autorska postura, egzil, francuska književnost, književno polje, migrantska književnost, Velibor Čolić

Uvod: Velibor Čolić između dvije kulture i između dva jezika

Velibor Čolić (1964.), rođen u Odžaku u Bosni i Hercegovini, književne je tekstove, napisane na materinskom jeziku, počeo objavljivati tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća u hrvatskim književnim časopisima, primjerice u *Quorumu*, te u formatu knjige.¹ U ljeto 1992. godine, nakon što je nekoliko mjeseci kao pripadnik HVO-a aktivno sudjelovao u ratnim sukobima u Bosanskoj Posavini, dezertirao je i (politički) azil zatražio u Francuskoj. O prvim je godinama života u Francuskoj, provedenim uglavnom u domu za tražitelje azila u Rennesu u Bretanji, s puno humora i ironije, pripovijedao u autobiografski utemeljenoj knjizi naslovljenoj *Egzil za početnike. Kako uspjeti u izbjeglištvu u trideset i pet lekcija*, u izvorniku objavljenoj 2016. godine.² U navedenom autobiografskom romanu opisuje postupnu integraciju u francusko društvo, dugotrajan i zahtjevan proces učenja francuskoga jezika te oblikovanje novog identiteta osobe koja je izgubila domovinu. U tridesetak kraćih poglavlja ispričavao je kako je postao pisac na francuskom jeziku, iako je u tu zemlju, u dvadeset i osmoj godini života, stigao bez ikakva znanja francuskoga jezika. Sličnoj je tematici posvećena i njegova iduća knjiga, *Knjiga odlazaka (Le livre des départs)*, koju je Gallimard objavio 2020. te *Emigrantska mantra*, koju je 2021. godine objavila Meandarmedia. Godine 2023. izdavačka kuća V. B. Z. d. o. o. objavila je njegov prozni tekst *Autoportret s damama*, izvorno napisan na, kako ga sam naziva, „rodnom jeziku“ (Devčić 2023).

Velibor Čolić književnu je karijeru, dakle, započeo pišući na materinskom jeziku, no nakon 2008. godine tekstove uglavnom, no ne isključivo, piše i objavljuje na francuskom jeziku.³ Na tom su jeziku, osim spomenutih naslova *Egzil za početnike. Kako uspjeti u izbjeglištvu u trideset i pet lekcija* i *Knjige odlazaka*, izvorno napisani i *Archanges (roman a capella)* (Gaïa 2008), *Jésus et Tito* (Gaïa 2010), *Sarajevo omnibus* (Gallimard 2012) i *Ederlezi. Comédie pessimiste* (Gallimard 2014).⁴ Godine 2014. Francuska mu je akademija dodijelila nagradu za

¹ *Madrid, Granada ili bilo koji drugi grad* (RZ RK SSOH, Zagreb, 1987.), *Odricanje svetog Petra* (RS SOH, Zagreb, 1990.).

² *Manuel d'exil. Comment réussir son exil en trente-cinq leçons* objavila je izdavačka kuća Gallimard. Hrvatski prijevod objavila je izdavačka kuća Vuković&Runjić 2018. godine. Tekst je na hrvatski jezik prevela Mirna Šimat.

³ Iznimka je *Emigrantska mantra* izvorno napisana na materinskom jeziku.

⁴ Hrvatski prijevodi: *Mother fucker (Ljubavni roman s predumišljajem)*, V.B.Z., 2009. i *Arhandeli: roman a capella*, V.B.Z., 2010.

doprinis promociji francuskog jezika i književnosti (*Le prix du Rayonnement de la langue et de la littérature françaises*).⁵ Nakon nastanjivanja u Francuskoj, na francuski su jezik prevedene i njegove knjige izvorno napisane na materinskom jeziku.⁶

U svojim književnim tekstovima, brojnim javnim nastupima⁷ te u razgovorima za medije, Velibor Čolić progovara o vlastitom migrantskom iskustvu, iskustvu onoga koji je pozicioniran između dvije države, od kojih jedna više ne postoji, dvije, ili više, (nacionalne) kulture i dva, ili više, jezika. Velibor Čolić sam sebe diskurzivno pozicionira kao migrantskog i translingvalnog autora unutar francuskog književnog polja (usp. Thumerel 2002). Suvremeni su migrantski autori/-ce, neovisno pišu li na francuskom ili nekom drugom jeziku, iznimno heterogena skupina, koja se povezuje uz fenomen transnacionalne književnosti (Thomsen 61–102). Uspostavljaju poseban odnos s književnim institucijama i tržištem knjiga, a u svojim se tekstovima te u javnim i medijskim nastupima na specifičan način pozicioniraju u književnom polju (Sabo 33–64).

Nestankom jugoslavenskog književnog polja, preseljenjem u drugu državu i drugu (nacionalnu) kulturu te prihvaćanjem francuskog jezika kao jezika književnog izraza, Velibor Čolić bio je prisiljen pozicionirati se unutar francuskoga književnog polja. Namjera je ovoga rada, na temelju narativne i hermeneutičke analize razgovora koje je Velibor Čolić vodio s novinarima francuskih, ali i hrvatski, slovenskih, crnogorskih i bosanskohercegovačkih medija te njegovih javnih nastupa na književnim festivalima i predstavljajima knjiga, analizirati način na koji on u njima diskurzivno konstruira posturu migrantskoga i translingvalnoga autora te se na taj način smješta unutar francuskog književnog polja. Čolićevo istodobno (re)pozicioniranje u postjugoslavenskom književnom polju, u kojem postoje posve različiti odnosi i hijerarhije u odnosu na francusko, ostaje izvan fokusa ovoga rada. U središtu je zanimanja, dakle, njegovo pozicioniranje unutar francuskog književnog polja pomoću neliterarnih strategija, što je također regulirano određenim pravilima. Posebice nas zanima autorov

⁵ Knjige su mu prevedene na engleski, njemački, talijanski, španjolski, slovenski, grčki, turski, srpski, slovenski, i češki jezik.

⁶ *Les Bosniaques* (Le Serpent à Plumes, 1994), *Chroniques des oubliés* (La Digitale, 1995), *La vie fantasmagoriquement brève et étrange d'Amedeo Modigliani* (Le Serpent à Plumes, 1995), *Mother Fucker* (Le Serpent à Plumes, 2001) i *Perdido* (Le Serpent à Plumes, 2004).

⁷ Usp.: <https://veliborcolic.wordpress.com/rencontres-conference-et-debats/>.

paradoksalni odnos pripadanja i nepripadanja francuskom književnom polju u kojemu djeluje, kao i odnos prema francuskom jeziku.

Teorijski okvir i metodološki pristup

Rad se teorijski oslanja na koncept književnog polja francuskoga sociologa Pierrea Bourdieua (1991, 1992, 1993). U svakom književnom polju, koje je relativno autonomno u odnosu na ostala polja, vrijede određena pravila proizvodnje, vrednovanja, hijerarhiziranja te javnog ponašanja. Prema Bourdieuu, književno je polje, unutar kojeg autori zauzimaju određene pozicije, strukturirano i određeno odnosima snaga. Različitim pozicijama koje se u polju mogu zauzeti dodijeljen je simbolički kapital. Svaki autor, u svojim tekstovima, ali i tijekom različitih javnih nastupa, svjesno ili nesvjesno, pregovara za jednu od mogućih pozicija u književnom polju, a vrijednost i značenje njegova djela neodvojivo je od položaja koji zauzima.

Narativno oblikujući priču o svom identitetu i djelovanju, autori se pozicioniraju u književnom polju. Osim samih autora, u tom procesu važnu ulogu imaju i izdavači, književni agenti, književni kritičari, organizatori književnih festivala itd. Pojedini istraživači pri analizi spomenutih fenomena koriste terminologiju preuzetu iz ekonomskih znanosti, poput marketinških strategija i brendiranja (Huggan 2001; Kleppinger 2015; Childress 2017; Van den Braber et al. 2021). Clayton Childress, u knjizi *Under the Cover. The Creation, Production, and Reception of a Novel* (2017), analizira različite procese brendiranja u književnosti, za koje drži da su jedna od ključnih silnica koje pokreću pomicanje tekstova unutar polja. Brendiranje se odvija istovremeno na polju stvaralaštva, produkcije i recepcije teksta, no u procesu su ključni, kako tvrdi Childress, sami autori koji brendiraju svoje priče s ciljem privlačenja pažnje posrednika u književnom polju (8–13).

Javni nastupi (na predstavljanjima knjiga, javnim čitanjima, okruglim stolovima, književnim festivalima i sl.) te razgovori s novinarima za različite vrste medija autorima nude priliku za samopredstavljanje i progovaranje o vlastitim tekstovima. Uz intervenciju posrednika, osiguravaju im blizinu drugih autora, posrednika u polju te čitatelja. Prisutnost u medijima može doprinijeti komercijalnom uspjehu knjige, što za sobom povlači potpisivanje novih ugovora s izdavačima te dodjelu različitih vrsta financijskih potpora iz sektora kreativnih industrija.

U tom su kontekstu posebice zanimljivi intervjui s književnicima koji književnost čine vidljivijom u drugim društvenim poljima te osiguravaju izravan uvid u stavove autora o različitim temama. Intervjui s književnicima kompleksan su i hibridan žanr, na raskrižju novinarstva i književnosti. Galia Yanoshevsky intervju definira kao: „svaki razgovor s autorom, neovisno da li je tema književnost ili bilo koji drugi sadržaj vezan uz njegovu osobu ili djelo“ („On the Literariness of the Author Interview” 12). Pojašnjava da slika autora nastaje u interakciji sa sugovornikom, zbog čega, u svakom trenutku može izmaknuti kontroli intervjuirane osobe. Konačan tekst intervjua plod je suradnje dvije osobe, tj. dva sugovornika. Tijekom intervjua autor može, u suradnji s novinarom sugovornikom, oblikovati sliku samoga sebe (Amossy 2010; Yanoshevsky 2004, 2016, 2018; Martens i Meurée 2014, 2015; Masschelein et al. 2014). John Rodden (2001) drži da su intervjui mjesto izvedbe identiteta. Poima ih kao hibridan žanr, srodan javnom performansu, tj. diskurzivnim prostorom u kojem autor može igrati jednu ili više uloga koje se mogu, ili ne, podudarati sa slikom koja se o njemu oblikuje na temelju njegovih tekstova (1–10).

Prikladan teorijski okvir za analizu pozicioniranja pojedinog autora u književnom polju nudi koncept autorske posture stoga što on uključuje različite elemente, među kojima pojedini izmiču autorskoj kontroli.⁸ Koncept je razradio švicarski sociolog književnosti Jérôme Meizoz u knjizi *Postures littéraires. Mises en scène modernes de l'auteur* gdje ga je definirao kao „jedinstveni način zauzimanja pozicije u književnom polju“ (18).⁹ Postura je književni identitet oblikovan od strane samog autora. Svaki autor zauzima određenu posturu, bio toga svjestan ili ne (20). Autorska postura može biti posve odvojena od privatnog identiteta pisca, primjerice, Michel Thomas kreira autorsku posturu Michela Houellebecquea, Louis Destouches Louis-Ferdinanda Célinea, a Romain Gary Émilea Ajara, ako se poslužimo primjerima iz francuske književnosti. Autorska postura nije statična, ona može varirati ovisno o prilici i razdoblju. Istovremeno posjeduje tekstualnu i aktancijalnu dimenziju. Aktancijalna je izvantekstualna i odnosi se na samoprezentaciju u javnosti, dakle na načine ponašanja u književnim situacijama (dodjele nagrada, intervjui, književni susreti, književni festivali

⁸ Pojam je uveden u Meizozovim studijama *L'âge du roman parlant (1919-19339). Ecrivains, critiques, linguistes et pédagogues en débat* (Droz, 2001), *Le gueux philosophe. Jean-Jacques Rousseau* (Antipodes, 2003) i *L'Oeil sociologue et la littérature* (Slatkine, 2004).

⁹ Pojam je prvi konceptualizirao Alain Viala u poglavlju knjige *Approches de la réception. Sémiostylistique et sociopoétique de La Clezio*, ur. A. Viala, G. Molinié (P. U. F., Pariz, 1993., p. 137–220.). Meizoz pojam shvaća šire od Viala.

itd.) te na sliku koju autor diskurzivno oblikuje sam o sebi. Piscu, dakle, oblikuju i kontroliraju sliku samih sebe u medijima i javnosti, te ona određuje način na koji istupaju u javnom prostoru.

Autorska postura jest oblik samoprezentacije, no ona je i interaktivni proces zato što u njezinu oblikovanju sudjeluju i različiti posrednici (novinari, književni kritičari, biografi, filolozi) i institucije unutar književnog polja, kao što Meizoz pojašnjava („Modern Posterities of Posture: Jean-Jacques Rousseau“ 84). Autorska postura može, dakle, biti autoreprezentirana i heteroreprezentirana. Posturom pisac prihvaća, reproducira ili pokušava promijeniti način na koji ga predstavlja diskurs koji o njemu proizvode drugi akteri u književnom polju. Ona je istovremeno individualna i kolektivna (*Postures littéraires* 26). Autorova postura nužno je u odnosu prema drugim posturama jer se svaka postura može identificirati isključivo u odnosu prema drugim mogućim posturama u danom književnom polju. Posture su i povijesno uvjetovane, tj. promjenjive. U određenom razdoblju književne povijesti dostupan je određeni broj postura unutar pojedinog književnog polja koje autori prisvajaju tijekom svog pozicioniranja unutar polja. Autori su tako kroz književnu povijest, primjerice, zauzimali posturu libertinskog autora, čestitoga čovjeka, *dandyja*, prokletog pjesnika itd. Pripadnici iste književne škole, npr. naturalisti, uglavnom imaju istu posturu, uz sitne individualne varijacije. O njima svjedoče i dnevници, korespondencija, memoari, autobiografski i autofikcionalni tekstovi, intervjui, javne izjave te paratekst (predgovori, naslovnice knjiga itd.). Posebno važnu ulogu imaju intervjui koji doprinose diskurzivnom oblikovanju i cirkulaciji postura u određenom razdoblju i kulturi.

Pojam autorske posture koristan je analitički alat zato što omogućava da se istovremeno sagleda tekst i kontekst, diskurzivno i nediskurzivno, partikularna postura i niz dostupnih postura, načini pozicioniranja u pojedinom polju, kao i utjecaj postura na recepciju autora i njegove tekstove. Postura se istovremeno dotiče javnog ponašanja autora, pozicioniranja u polju i odjeka koji tekst autora u pitanju izaziva zato što ona oblikuje horizont očekivanja (*Postures littéraires* 21). Analiza posture omogućava istraživanje načina na koji se pojedinac pozicionira unutar književnog polja te načina stjecanja simboličkog i kulturnog kapitala.

Analiza diskurzivnog oblikovanja autorske posture Velibora Čolića u francuskom književnom polju u ovom se radu temelji na korpusu intervjua koji su

objavljeni posljednjih desetak godina u francuskim, ali i hrvatskim, slovenskim, crnogorskim i bosanskohercegovačkim javnim medijima i periodičkim publikacijama te javnim nastupima na predstavljajima knjiga i književnim festivalima. U pitanju je empiričko istraživanje, hermeneutička interpretacija tekstova intervjua i javnih nastupa, za čiju je analizu prikladna kvalitativna metoda narativne analize. U ovom radu polazi se od poimanja diskursa kao vida društvenog djelovanja (Fairclough i Wodak 1997). Analiza diskursa istražuje jezik u uporabi, dakle kreće se od jezika prema kontekstu i obratno. Individualne iskaze shvaća unutar sveobuhvatnijih diskurzivnih struktura stoga što osobe ne govore samo kao pojedinci već i kao pripadnici različitih društvenih i kulturnih skupina te na taj način, ujedno, konstruiraju vlastiti identitet (Gee 112, 181).

Analiza intervjua i javnih nastupa Velibora Čolića

Velibor Čolić radio je kao novinar u različitim medijima, prije i nakon selidbe u Francusku, te se na taj način imao prilike upoznati s posebnostima različitih medija te važnosti pojavnosti književnika u javnim medijima. Da je važnosti samopromocije i prisutnosti u medijima svjestan, potvrđuju njegove sljedeće riječi:

Ali pisanje je svakako samo jedan dio ove profesije, drugi je rad na promociji. Nakon objavljivanja knjige, kritičari je moraju primijetiti. Također morate biti dobri u predavljanju svog rada uživo, u kontaktu s novinarima i javnim razgovorima, na radiju i televiziji. Uvijek morate ponuditi neku rečenicu koju će novinari pamti. U tome mi pomaže iskustvo rada na radiju iz moje mladosti u Sarajevu. (Salčinović 2021)

U nizu razgovora s novinarima francuskih medija Velibor Čolić opisuje vlastito migrantsko iskustvo te se u njima predavlja kao azilant, vojni dezertter, migrant i stranac u Francuskoj (Aucher 2011; Belaskri 2022; Chouaki 2017; Ono-dit-Biot 2016). Tvrdi da je iz vojske dezertirao nakon što je svjedočio smrti djevojčice koju je ubio snajperist (Chouaki 2017) te da su ga nakon dezertiranja tražili pripadnici tri različite vojske (Ono-bit-Biot 2016). U Francuskoj je, kao dezertter i politički izbjeglica, koji je rodnu zemlju prvi puta posjetio tek 2001. godine, pronašao utočište od bosanskohercegovačkih ratnih sukoba.

U intervjuu za hrvatske medije navodi da je u Francusku stigao posve slučajno jer „Trebalo je negdje skloniti glavu i ja nisam htio ići kao svi naši u Nje-

mačku“ (Devčić 2019). Razloge koji su ga motivirali za odlazak pojašnjava na sljedeći način:

Bio je to poraz i bijeg. Bila je to tragična 1992. godina, raseljavanje, preseljavanje i ono već ‘slavno’ etničko čišćenje. Lom i slom u Bosanskoj Posavini. Neslavni svršetak hrvatske ideje o Bosni i vojni, kulturni, ljudski, civilizacijski poraz HVO-a u čijim redovima sam bio neka vrsta tragikomičnog Švejka. Za neku ozbiljniju analizu trebalo bi izaći iz emocije, a ja sam još uvijek, kako kažu kod nas u Posavini, ljut ko puška. Pričajmo o literaturi. (Devčić 2019)

Zbog rasne pripadnosti integrirao se lakše nego pripadnici vidljivih manjina, no neznanje jezika, a kasnije naglasak kojim je govorio francuski jezik, podcrtavali su činjenicu da je u tom društvu stranac.

Kada sam 1992. došao u Francusku, imao sam tu sreću da sam bijelac. Zbog toga sam bio nevidljivi stranac. Mogao sam proći kao Francuz, tek kada bi progovorio Francuzi su znali da sam stranac. Imao sam akcentat. Ali i s tim akcentom sam mogao proći kao Evropljanin, kao Danac, Nijemac, Austrijanac... Ali akcentat ide u oba smjera, francuski govorim sa akcentom, a živeći godinama u Francuskoj počeo sam i materinji govoriti sa akcentom. Imam ga uvijek, čak i kod kuće. Tako sam uvijek stranac, bilo da sam u Francuskoj, u New Yorku ili u Sarajevu, ja sam čovjek sa akcentom. (Salčinović 2021)

Nakon što je ovladao francuskim jezikom, materinski je jezik počeo govoriti s naglaskom, zbog čega se danas, kako sam tvrdi, svugdje osjeća strancem (Frayassé 2014). Osjećaj nepripadanja konstanta je koju Čolić u intervjuima i javnim nastupima podcrtava. Tvrdi da je njegov jugoslavenski svijet nestao (Belaskri 2022). „Moj svijet je nestao. Nestao je i moj materinji jezik. Ostala mi je samo neizvjesna kartografija moga sjećanja“, pojašnjava za portal *Moderna vremena*, dodajući: „Ja sam Bosanac u Hrvatskoj i Hrvat u Bosni“ (Kulaš 2021). Na pitanje o češćoj prisutnosti u hrvatskom i bosanskohercegovačkom književnom prostoru posljednjih godina odgovara: „To se ja kao vraćam nakon tridesetak godina malo našim jezicima. A istovremeno sam ‘Francuz’. A tamo sam Francuz i istovremeno neki stranac sa čudnim imenom. Odlično. To mi odgovara.“ (Kulaš 2021)

Temeljnim razlogom svoje uspješne integracije u francusko društvo smatra ovladavanje francuskim jezikom te književno stvaralaštvo na tom jeziku.

Za mene uspjeti u izbjeglištvu je bilo pronaći se u jeziku. Sve se odigralo tu u trnovitom, stvarno trnovitom, nisu tu jeftine parabole, putu od nepismena, gladna i ranjena čeljadeta i nekakvog profesionalnog francuskog književnika, na što sličim danas. Sto puta pasti i sto i jedan put ustati, gutati ponos kao knedle čekajući u redu za socijalnu pomoć, zalijepiti nos na izlog i gledati božanstvena izdanja slavni pariških nakladnika. Ići od Paris Ombre, Pariz Sjenka, s hrabrošću noćnoga leptira ustrajno golih prsiju prema Paris Lumière, Parizu Svjetlosti. Staviti banku, kako kažu Slavonci, uložiti sve, do posljednjeg daha, na jednu te jedinu kartu – nešto što, u nedostatku boljeg, zovemo talent. U konačnici književnost nam vrati upravo onoliko koliko uložimo u nju. Nema foliranja. A ako ga ima, brzo ispušeš i nestaneš kao lanjski snijeg. (Devčić 2019)

U intervjuima za francuske medije predstavlja se kao pisac koji je prije odlaska u egzil imao uspješnu karijeru u domovini te dodaje da su njegovi brojni rukopisi nestali u njegovoj spaljenoj kući (Ono-dit-Biot 2016; Chouaki 2017).

U jednom razgovoru otkriva dobro poznavanje književne produkcije autorska migrantskog podrijetla u Francuskoj, tradicije koja seže od S. Becketta, E. Ionesca, P. Celana i M. Kundere. Svjestan je da takve teme francuska publika voli: „Inače Francuzi vole kad ih se priča „tiče“, kad su i oni tu. Što je ljudski i normalno da ih više interesira priča o Parizu nego o Buenos Ajresu. Tako je svugdje, bez obzira slagali se mi s tim ili ne“ (Labović 2022). U razgovoru za jedan francuski radio predstavlja se kao čitatelj disidentske književnosti (Chouaki 2017), dok se tijekom nastupa na festivalu Bookstan dovodi u vezu s A. Millerom i E. Hemingwayem, američkim piscima koji su neko vrijeme živjeli i stvarali u Francuskoj (Burić 2021). Upoznat je s djelovanjem autora iz različitih dijelova svijeta koji pišu na francuskom jeziku:

Različita iskustva, različite kulture, jezici, zemlje, tragedije i komedije su povezane jednom sponom, francuskim jezikom. Postoji i jedna tradicija emigrantske književnosti, dolazili su i pisci iz istočnog bloka, tu je Kundera, bio je tu i Gombrowitz i drugi. A onda kolonije u cijelom svijetu. Pa i Alexandre Dumas je bio crnac, odnosno mulat, samo se o tome danas ne govori. (Salčinović 2021)

Pitanje jezičnog identiteta usko je povezano s iskustvom migracije te njemu Čolić u intervjuima posvećuje posebnu pozornost. U nizu analiziranih intervjua ističe činjenicu da je u Francusku stigao bez znanja francuskog jezika 319

(Amar 2016; Mrevlje 2016; Devčić 2021; Salčinović 2021). Jezik je bio ključan zato što ga je njegovo neznanje činilo strancem.

Sve lijepo i ružno u mome izbjeglištvu desilo se u jeziku. Nevidljivi stranac, bijelac, postaje izbjeglica jer ne poznaje jezik. Čudna zvjerka taj često spominjani izbjeglica, emigrant. Čovjek koji živi jezik. Ja sam taj za mene zagonetni francuski jezik u početku shvatio kao teritoriju. Kao bojno polje puno zamki. Mislim da smo prvo stranci u jeziku. (Kulaš 2021)

Francuski jezik, koji je s vremenom naučio, poima kao iznajmljeni stan te dodaje da iako nije njegov vlasnik, da se u njemu osjeća kao kod kuće (Aucher 2011; Frayassé 2014). Slično objašnjenje nudi i u intervjuu danom za hrvatski dnevni list:

Počeo sam pisati na tuđem jeziku sa strahom i respektom koji su ostali do danas. Ah da, treba tu biti malo i bezobrazan. Neke stvari dođu same. Neke nam se ponude. A neke opet moramo uzeti sami. Ja sam tako pozajmio francuski jezik. Organizirao ga kao iznajmljeni stan. Znamo, nije to naše, ali ga sredimo tako da se osjećamo najbolje što je moguće. Možda ću ga na kraju i vratiti pravim vlasnicima, Francuzima. (Devčić 2021)

Na pitanje koje mu je Yvan Amar postavio o pisanju na francuskom jeziku, odgovara da je znanje jezika bilo ključno zato što „ako turist u Parizu ne govori francuski, to je vrlo smiješno, no ako egzilant u Francuskoj ne govori francuski, to je tragično“ (2016). Prelazak jezične granice za Velibora Čolića bio je najtraumatičnije migrantsko iskustvo zato što se kao objavljavani pisac i novinar našao u sredini u kojoj je nepismen i gdje ga ostali zbog toga tretiraju kao da je glup (Amar 2016). Naglašava da za njega odabir francuskog jezika nije bio motiviran razlozima estetičke ili etičke prirode te da je za uspjeh platio najskuplju cijenu za jednog pisca – odricanje od materinskog jezika (Amar 2016).

Čolićev proces učenja francuskoga jezika nije bio ni brz, ni lagan:

Da, u početku moga stranstovanja bio je to potpuno nepoznat jezik za mene. Hijeroglifi. Ništa. U šali kažem da sam došao u Francusku s tri riječi: Jean, Paul i Sartre. Prvo sam ga počeo živjeti, pa zamuckivati i na kraju govoriti. Jezik nam dolazi u više slojeva. Prvi, onaj bliski jezik razgovora i razumijevanja; drugi, koji nam dolazi u pozadini, zvukovi s ulice, susjedin radio; i treći, daleki zvukovi, koji su na rubu čujnosti, ali za koje

znamo više iskustveno nego što to otkrivamo uhom da su na tuđem, na tom novom našem jeziku. (Devčić 2021)

Jezik je učio, kako pojašnjava, čitajući klasike francuske književnosti:

U dugim noćima bez sna. Znojeći se iznad kristalne rečenice Alberta Camusa, pijanih Baudelaireovih rima, sve više uživajući u rečenicama tih ludih francuskih čarobnjaka, Péric, Raymond Queneau ili Blaise Cendrars... Učio sam ga 'napamet' iz školskog rječnika, riječ po riječ, slušajući onu finu dikciju, južnjačku, starog anarhista Georges Brassensa. Borio sam se s tom kompliciranom gramatikom, iskašljavao njihove riječi, njihove naglaske. Bio sam stranac koji ništa ne zna i koji ne može nigdje otići. (Devčić 2021)

U intervjuu danom dnevnim novinama *Jutarnji list* pisanje na francuskom jeziku uspoređuje s mečom boksa zato što „zahtijeva skoro pa gvozdenu disciplinu. Stalni rad na sebi i na tekstu istovremeno“ (Devčić 2021). Rezultat je takva načina rada, kako tvrdi, da danas sve bilješke piše na francuskom. „U stvari, pišem samo na francuskom. Ako se materinji jezik pojavi na ekranu tokom pisanja, odmah vidim da rečenica nema smisla. Da je izgubljeno u prijevodu. Moram to izbrisati ili ponoviti.“ (Salčinović 2021)

Za mene je francuski, jezik bez djetinjstva, jezik koji sam naučio kao odrastao čovjek. Što možemo dvojako tumačiti. Kao tešku manu, ili kao veliku prednost. Ja sam to morao naprosto pretvoriti u prednost. Samouk i pomalo bezobrazan ušao sam nepozvan u taj jezik i u tu veliku književnost. I tu sam ostao. Nemam nikakvih problema, mogu izraziti ono što osjećam na francuskome jeziku. (Labović 2022)

Činjenica da je prihvatio francuski jezik kao primarni jezik književnog izražavanja vezana je uz određene (ekonomske i profesionalne) pogodnosti, o čemu otvoreno progovara u različitim intervjuima: „Uz svu skromnost ja sam ovdje u prostoru francuskoga jezika postigao više kao književnik nego što bih mogao kod nas i u našem jeziku. Bolje mi je ovdje kao profesionalnom piscu. Ali to se naravno plaća. Platilo sam jednu od najskupljih cijena za pisca. Izgubio sam rodni jezik.“ (Devčić 2021)

Pisanje na francuskom jeziku, objava knjiga kod francuskih izdavača te pozicioniranje u francuskom književnom polju osigurava određene mogućnosti profesionalnim književnicima:

Ja imam uvijek dvije torbe spremne za put. Treba biti stalno on the road. Konkretno, u Francuskoj ima (nije uvijek bilo tako) sasvim jasan i relativno dobar cjenovnik za plaćanje pisca. Svaka vrsta javnog nastupa ima svoju cijenu, književni festivali, saloni, čitanja, potpisivanja knjiga... Sve intervencije po školama, fakultetima, zatvorima i slično, također. O tome se brine CNL, Centre National du Livre, Nacionalni centar za knjigu. Organizacija koja dijeli budžet Ministarstva za kulturu predviđen za knjigu. Imaju i stipendije za pisce. Od par do više desetina tisuća eura. Imamo pravo to tražiti jednom u pet godina. Imaju i regionalne pomoći, to se zove CRL, Centre Régional du Livre, Regionalni centar za knjigu. S druge strane su prodaje knjiga, razna inozemna izdanja i raznorazne kazališne ili ine adaptacije. Moj procent za prodanu knjigu je 10%. Imaju i rezidencije. Od mjesec, dva, tri... (Kulaš 2021)

Činjenicu da je tijekom godina prešao put od migranta koji ne govori francuski jezik do autora čije tekstove objavljuju isprva manje i srednje velike francuske izdavačke kuće, a potom prestižni izdavač Gallimard redovito ističe u intervjuima, nazivajući samog sebe „Gallimardovim autorom“ (Rigopoulos 2021; Burić 2021; Salčinović 2021; Labović 2022 itd.).

U Francuskoj je ogromna književna produkcija, neviđena konkurencija. Nema takve kao u Parizu na bijelome svijetu, siguran sam. I ja sam krenuo lagano, kao stari jazzeri. Prvo mini izdavačke kuće, zatim one srednje po utjecaju i dometu, i na kraju Gallimard kao happy end. Nije bilo nikakvih garancija, a i što bi ih bilo? Nije u stvari bilo ničega, samo moja pomalo suluda i bezobrazna vjera da je to mogu uraditi. Naučiti taj komplicirani jezik sa 29, 30 godina i na njemu napisati roman. Možda malo sreće i talenta. Ali dosta rada. Književnost ne može biti rezervni posao. Ono što damo to nam se vraća. Trenutno se mučim oko mog petog romana za Gallimard, naravno da i dalje nema nikakvih garancija za bilo što. Samo rad. (Kulaš, 2021)

U intervjuima Velibor Čolić izdavačku kuću Gallimard opisuje kao staru, veliku kuću „koja se zna pomladiti i koju redovno provjetravaju najbolji francuski i svjetski pisci. Nogometnim žargonom Real Madrid, koji se kao čudom pojavi s vremena na vrijeme i koji zaigra tu na sredini terena, s čestim izletima u protivnički šesnaesterac“ (Devčić 2019), sebe kao francuskog pisca (Mrevlje 2016; Burić 2021) koji danas piše „...na francuskom. Sada imam francuskog

izdavača i moje knjige su napravljene od francuskog novca. To sam tražio i time mi se ostvario san. Mogao sam reći: ‘Sada sam poput ostalih francuskih pisaca’“ (Salčinović 2021).

Oblikovanje autorske posture u intervjuima i javnim nastupima Velibora Čolića

U ovom istraživanju, u kojem naglasak nije stavljen na tekstualnu analizu autorovih književnih tekstova već na analizu diskursa javnih nastupa i književnih razgovora Velibora Čolića u kojima se pozicionira u francuskom književnom polju, došlo se do nekoliko zaključaka. U intervjuima i javnim nastupima Velibor Čolić nerijetko progovara o autobiografskom iskustvu. Primjetno je da u nizu različitih razgovora te javnih nastupa ponavlja identičan narativ te prepričava iste anegdote i sjećanja. Pripovijeda o zaraćenoj, egzotičnoj zemlji iz koje je pobjegao i od čijih je ratnih sukoba spas pronašao u Francuskoj. Predstavlja se kao dezertar, izbjeglica, egzilant, politički azilant te stranac u Francuskoj. U nizu intervjuja ističe da francuski jezik govori s izrazitim naglaskom, što ga obilježava i razlikuje od drugih govornika francuskog jezika. Dakle, nepripadanje i migrantsko iskustvo pozicije su iz kojih se gradi autorska postura. Diskurzivno je oblikovao identitet migranta i migrantskog autora koji se uspješno integrirao u državu koja mu je ponudila azil, čiji je jezik naučio i čiju kulturu cijeni, te na taj način pregovara za poziciju unutar književnog polja. Postura migrantskog autora u (francuskom i transnacionalnom) književnom polju već postoji (usp. Xavier 2016; Sabo 2018), a Čolić ju je samo prisvojio. Analiza diskursa kojim konstruira svoj identitet pokazuje da je njegova drugost, koja se oblikuje u odnosu na francuske književnike francuskoga podrijetla, u temelju njegove autorske posture. Također, autorska postura Velibora Čolića kao migrantskog autora blisko je vezana uz sadržaj književnih tekstova.

Subha Xavier, u knjizi *Migrant Text. Making and Marketing a Global French Literature* (2016), analizira suvremenu književnost francuskoga jezičnoga izraza te oblikuje tezu o globalnoj francuskoj književnosti, koja se ne uklapa ni u postkolonijalnu ni u frankofonsku paradigmu.¹⁰ Tekstom koji pripada korpusu migrantske književnosti drži svaki onaj koji progovara o bilo kakvom iskustvu

¹⁰ Pojam migrantske književnosti pojavio se u Québecu tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća. O terminološkim prijedorima vezanim uz migrantsku književnost usp. Declercq 301-310 i Mathis-Moser, Mertz-Baumgartner 46-61.

vezanom uz izmještanje, neovisno o podrijetlu autora (12). U njima autori, smješteni u jednoj kulturi, progovaraju o drugoj. Takvi tekstovi imaju obilježja egzotičnosti i alteriteta. Xavier ističe da je pojavnost migrantske književnosti globalni fenomen, da na njezino oblikovanje utječu vanjski i unutarnji čimbenici te da je svaki tekst istovremeno proizvod određenih književnih strategija te rezultat specifičnih uvjeta produkcije i cirkulacije knjiga kao simboličkog dobra.

Oana Sabo, u knjizi *The Migrant Canon in Twenty-First-Century France* (2018), analizira kanonizaciju migrantske književnosti koja se u Francuskoj pojavila osamdesetih godina 20. stoljeća i sve do kraja stoljeća zauzimala je marginalnu poziciju. Od početka 21. stoljeća u francuskom se književnom polju, kako Sabo pojašnjava, prilike korjenito mijenjaju. Sabo migrantsku književnost na francuskom jeziku shvaća kao tržišni proizvod. Ukazuje na postojanje rentabilnog tržišta za migrantsku književnost, koja se oblikovala nakon 2000. godine, zahvaljujući pojavi novih, malih, neovisnih izdavačkih kuća koje pozicioniraju svoje (migrantske) autore na određen način, otvaranju nacionalnih institucija za autore migrantskog podrijetla (primjerice, uvrštavanjem njihovih tekstova na popise lektirnih naslova u školama), pojavom novih konsakracijskih autoriteta, poput književnih nagrada (primjerice, *Prix littéraire de la Porte Dorée*) te zahvaljujući čitateljima koji svojim aktivnostima na društvenim mrežama (književnim blogovima, komentarima itd.) pomažu u kreiranju vrijednosti. Sabo ističe da marketinške strategije imaju ključnu ulogu u oblikovanju vrijednosti migrantske književnosti. Marketinške službe izdavačkih kuća pažljivo pozicioniraju pojedine autore i tekstove u odnosu na konvencije migrantske književnosti te ostale afirmirane migrantske autore.

S obzirom na to da je identitet relacijski fenomen, Velibor Čolić sebe kao autora predstavlja u odnosu na druge autore. Kao stranac i migrant razlikuje se od francuskih autora nemigrantskog podrijetla, a pozicionira se bliže skupini autora koji nisu rođeni na tlu kontinentalne Francuske i koji su, iz posve različitih razloga, počeli pisati na francuskom jeziku.

Francuska je, naime, još od 18. stoljeća, privlačila intelektualce i književnike iz različitih dijelova svijeta. Dio među njima trajno se nastanio u Francuskoj, neki su nastavili pisati svojim materinskim jezicima, no značajan ih je broj prihvatio francuski jezik kao primarni jezik književnog izraza. Broj se translingvalnih autora u 20. stoljeću, i to posebice u njegovoj drugoj polovici, izrazito povećao. Među njima nalazimo imena Andreia Makinea, Vassilisa Alexakisa, Ágote

Kristóf, Jonathana Littella, Nancy Huston, Françoisa Chenga, Brine Svit, Shan Sa, Milana Kundere, Eduarda Maneta, Jorgea Sempruna, Hectora Bianciottija, Samuela Becketta, Émilea Ciorana, Borisa Schreiber, Atiqa Rahimija ili Amina Maaloufa (usp. Allard i De Balsi 2016; Delbart 2005; Jouanny 2000; Porra 2011). Većina spomenutih autora, koja je u Francuskoj stekla zavidnu razinu slave, nije rodom iz države koja je bila s Francuskom povezana u kolonijalnom kontekstu, francuski nije njihov materinski jezik, ni jedan od jezika komunikacije u državi porijekla, no svejedno su mu se odlučili prikloniti. Odabir francuskog jezika motiviran je različitim razlozima (usp. Miletić 2008; Delbart 2005).

Zaključak

Velibor Čolić, autor koji je u domovini književne tekstove počeo objavljivati tijekom osamdesetih godina 20. stoljeća, nakon selidbe u Francusku 1992. godine gubi poziciju u jugoslavenskom književnom polju, zahvaćenom procesom (pre)strukturiranja i/ili urušavanja. Nakon što je ovladao francuskim jezikom i počeo na njemu pisati tekstove, pozicionirao se u francuskom književnom polju. U javnim se nastupima i intervjuima, vješto koristeći njihove mogućnosti, diskurzivno pozicionirao u neposrednoj blizini skupine autora koji nisu rođeni u kontinentalnoj Francuskoj, no koji su se u njoj nastanili te književne tekstove počeli pisati i objavljivati na francuskom jeziku. Oblikujući posturu migrantskog, translingvalnog autora, Čolić se pozicionira unutar skupine autora koji su uspješno etablirani u francuskom književnom polju čime ujedno usmjerava recepciju svojih tekstova.¹¹ U intervjuima, tijekom kojih brendira svoju poziciju, redovito podcrtava pozitivne osjećaje prema francuskom jeziku i francuskoj kulturi, čime se migrantski autori obilato koriste pri pozicioniranju u francuskom književnom polju (usp. Pery-Borisssov 2014).

U razgovorima s novinarima iz medija s prostora bivših jugoslavenskih republika ističe da je francuski pisac, dok se u francuskim medijima u pravilu predstavlja kao stranac koji piše na francuskom jeziku. Naglašavanjem činjenice da njegove tekstove objavljuje ugledna izdavačka kuća Gallimard, potvrđuje svoju etabliranost u francuskom književnom polju i stečeni simbolički i kulturni kapi-

¹¹ Primjerice, godine 2006. većina je najuglednijih francuskih književnih nagrada dodijeljena autorima koji nisu rođeni u kontinentalnoj Francuskoj: Goncourt i velika nagrada Francuske akademije Jonathanu Littellu za roman *Les Bienveillantes*, Renaudot Alainu Mabanckouu za *Mémoires de porc-épic*, Femina Nancy Huston za *Lignes de faille* i Goncourt des lycéens Leonori Miano za *Contours du jour qui vient*.

tal. Dodatni su pokazatelji uspješnog pozicioniranja u francuskom književnom polju, osim suradnje s Gallimardom, gostovanja na književnim festivalima (primjerice, na festivalu Étonnants Voyageurs u Saint-Malou), dodjela Akademijine nagrade te prijevodi na druge jezike. Uspješno pozicioniranje kao migrantskog i translingvalnog autora u francuskom književnom polju omogućili su mu istovremeno uspješno pozicioniranje i u frankofonskom/transnacionalnom književnom polju. Objavom knjiga izvorno napisanih na francuskom jeziku, koji trenutačno ima oko 325 milijuna govornika na svijetu, Velibor Čolić osigurava izravan pristup vrlo širokom krugu potencijalnih čitatelja. Akumulacija simboličkog i literarnog kapitala u Parizu, tj. u kontinentalnoj Francuskoj, ključna je za vidljivost autora koji pišu na francuskom jeziku, a podrijetlom su iz ostalih dijelova svijeta (Casanova 180).

Čolićeva autorska postura, koju oblikuje i sustavno kontrolira u intervjuima i tijekom javnih nastupa, usko je vezana uz sadržaj njegovih tekstova, koji se na temelju definicije koju nudi Subha Xavier (2019) mogu smatrati primjerima migrantske književnosti. Njegova autorska postura utječe na recepciju njegovih tekstova od strane profesionalnih i neprofesionalnih čitatelja, a ujedno ukazuje na to da je simbolički i književni kapital koji se stječe pozicioniranjem unutar (francuskog) književnog polja neodvojiv od ekonomskog.

Citirana literatura

- Allard, Cécilia, Sara De Balsi, urednici. *Le choix d'écrire en français: études sur la francophonie translingue*. Encrage Cergy-Pontoise/Université de Cergy-Pontoise, 2016.
- Amossy, Ruth. „Autoportrait à deux voix : *La nuit sera calme* de Romain Gary.“ *Elseneur*, br. 14, 1997, str. 141-62.
- Amossy, Ruth. *La présentation de soi. Ethos et identité verbale*. Presses Universitaires de France, 2010.
- Bourdieu, Pierre. „Le champs littéraire.“ *Actes de la recherche en Sciences Sociales*, br. 89, 1991, str. 3-46.
- Bourdieu, Pierre. *Les Règles de l'art. Genèse et structure du champ littéraire*. Seuil, 1992.
- Bourdieu, Pierre. *The Field of Cultural production*. Columbia UP, 1993.
- Casanova, Pascale. *La République mondiale des lettres*. Éditions Seuil, 1999.
- Childress, Clayton. *Under the Cover: The Creation, Production, and Reception of a Novel*. Princeton UP, 2017.
- Declercq, Eilen. „'Écriture migrante', 'littérature (im)migrante', 'migration littérature': réflexions sur un concept aux contours imprécis.“ *Revue de littérature comparée*, sv. 3, br. 339, 2011, str. 301-10.

- Delbart, Anne-Rosine. *Les exilés du langage: Un siècle d'écrivains français venus d'ailleurs (1919-2000)*. PU Limoges, 2005.
- Fairclough, Norman i Ruth Wodak. (1997). „Critical Discourse Analysis.“ *Discourse Studies. A Multidisciplinary Introduction*, sv. 2, uredio Teun A. van Dijk. Sage, 1997, str. 258–84.
- Gee, James Paul. *How to do Discourse Analysis. A Toolkit*. Routledge, 2011.
- Huggan, Graham. *The Postcolonial Exotic. Marketing the margin*. Routledge, 2001.
- Kleppinger, Kathryn A. *Branding the 'beur' author. Minority writing and the media in France*. Liverpool UP, 2015.
- Jouanny, Robert. *Singularités francophones*. Presses Universitaires de France, 2010.
- Martens, David i Christophe Meurée. *Secrets d'écrivains. Enquête sur les entretiens littéraires*. Les Impressions Nouvelle Editions, 2014.
- Martens, David i Christophe Meurée. „Ceci n'est pas une interview. Littérarité conditionnelle de l'entretien d'écrivain.“ *Poétique*, sv. 1, br. 177, 2015, str. 113–30.
- Masschelein, Anneleen, et al. „The Literary Interview: Toward a Poetics of a Hybrid Genre.“ *Poetics Today*, sv. 35, br. 1–2, 2014, str. 1–49.
- Mathis-Moser, Ursula i Brigit Mertz-Baumgartner. „Littérature migrante ou littérature de la migration. À propos d'une terminologie controversée.“ *Diogène*, br. 246–247, 2014, str. 46–61.
- Meizoz, Jérôme. *Postures littéraires. Mises en scène modernes de l'auteur*. Slatkine Edition, 2007.
- Meizoz, Jérôme. „Modern Posterities of Posture: Jean-Jacques Rousseau.“ *Authorship Revisited: Conceptions of Authorship around 1900 and 2000*, uredili G. J. Dorleijn, R. Grüttemeier, L. Korthals Altes, Peeters, 2010, str. 81–93.
- Miletić, Tijana. *European Literary Immigration into the French Language Readings of Gary, Kristof, Kundera and Semprun*. Rodopi, 2008.
- Pery-Borissov, Valeria. „Paratopie et entretien littéraire: Andreï Makine et Nancy Huston ou l'écrivain exilé dans le champ littéraire“, *Argumentation et Analyse du Discours*, br. 12, 2014, 20. 4. 2014., <http://journals.openedition.org/aad/1629>. Pristupljeno 21. 12. 2020.
- Porra, Véronique. *Langue française, langue d'adoption. Une littérature »invitée« entre création, stratégies et contraintes (1946-2000)*. Olms Verlag, 2011.
- Rodden, John. *Performing the Literary Interview: How Writers Craft their Public Selves*. U of Nebraska P, 2007.
- Rosendahl Thomsen, Mads. *Mapping World Literature International Canonization and Transnational Literatures*. Continuum, 2008.
- Sabo, Oana. *The Migrant Canon in Twenty-First-Century France*. U of Nebraska P, 2018.
- Thumerel, Fabrice. *Le champ littéraire français au XXe siècle. Eléments pour une sociologie de la littérature*. Armand Colin, 2002.

- Van den Braber, Helleke, et al. „Introduction“. *Branding Books Across the Ages. Strategies and Key Concepts in Literary Branding*, Helleke van den Braber, et. al., uredili. Amsterdam UP, 2021, str. 9-30.
- Xavier, Subha. *Migrant Text. Making and Marketing a Global French Literature*. McGill-Queen's UP, 2016.
- Yanoshevsky, Galia. „L'entretien d'écrivain et la co-construction d'une image de soi: le cas de Nathalie Sarraute.“ *Revue des Sciences Humaines*, br. 131, 2004, 131-48.
- Yanoshevsky, Galia. „On the Literariness of the Author Interview.“ *Poetics Today*, sv. 37, br. 1, 2016, str. 181-213.
- Yanoshevsky, Galia. *L'entretiens littéraire: anatomie d'un genre*. Classiques Garnier, 2018.

Intervjui i javni nastupi

- Amar, Yvan. „Langue d'exil, langue élue, Velibor Čolić, Akira Mizubayashi.“ *SGDL*, 12. 10. 2016, <https://www.sgd.org/sgdl-accueil/presse/presse-acte-des-forums/la-langue-francaise-pour-territoire/3106-langue-d-exil-langue-elue>. Pristupljeno 25. veljače 2023.
- Aucher, Céline. „Velibor Colic: Être étranger, c'est avoir un accent partout.“ *Charente Libre. fr*, 9. 6. 2011, <https://www.charentelibre.fr/culture-et-loisirs/litterature/velibor-colic-etre-etranger-c-est-avoir-un-accent-partout-6440299.php>. Pristupljeno 20. veljače 2023.
- Belaskri, Yahia. „Velibor Čolić: Parcours d'un écrivain en exil.“ *Lecture en tête*, 8. 6. 2022., <https://www.youtube.com/watch?v=jIcKbZIIifM>. Pristupljeno 22. ožujka 2023.
- Burić, Ahmed. „Velibor Čolić Knjiga odlazaka.“ *Bookstan* 2021., 20. 7. 2021., <https://www.youtube.com/watch?v=JP9whr4gctw>. Pristupljeno 25. veljače 2023.
- Chouaki, Yasmine. „En sol majeur: Velibor Čolić.“ *RFI*, 7. 11. 2017, <https://www.rfi.fr/fr/emission/20171112-velibor-colic>. Pristupljeno 7. travnja 2023.
- Devčić, Karmela. „Velibor Čolić: 'Egzil je po definiciji poraz. Uspjeti u porazu je kao, recimo, pobijediti proširene vene ili sopstveni razvod.“ *Jutarnji list*, 2. 1. 2019., <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/velibor-colic-egzil-je-po-definiciji-poraz-uspjeti-u-porazu-je-kao-recimo-pobijediti-prosirene-vene-ili-sopstveni-razvod-8236457>. Pristupljeno 25. svibnja 2023.
- Devčić, Karmela. „Velibor Čolić: 'Pisati na francuskom za mene je bilo kao boks-meč od stotinu i jedne runde.“ *Jutarnji list*, 9. 9. 2021., <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/pisati-na-francuskom-za-mene-je-bilo-kao-boks-mec-od-stotinu-i-jedne-runde-15101003>. Pristupljeno 25. svibnja 2023.
- Devčić, Karmela. „S osamnaest sam bio anarhista, a sada u 59. recimo da sam 'nezadovoljan.“ *Jutarnji list*, 4. 10. 2023., <https://www.jutarnji.hr/kultura/knjizevnost/s-osamnaest-sam-bio-anarhista-a-sada-u-59-recimo-da-sam-nezadovoljan-15380821>. Pristupljeno 15. studenoga 2023.

- Frayassé, Marie-Hélène. „Velibor Colic et les fils du vent.“ *France Culture*, 10. 6. 2014., <https://www.franceculture.fr/emissions/tout-un-monde/etonnants-voyageurs-12-velibor-colic-et-les-fils-du-vent>. Pristupljeno 29. travnja 2023.
- Kulaš, Vanja. „Velibor Čolić: ‘Uzimao sam od života, a ne iz knjižnice.’“ *Moderna vremena*, 11. 9. 2021, <https://mvinfo.hr/clanak/velibor-colic-uzimao-sam-od-zivota-a-ne-iz-knjiznice>. Pristupljeno 14. veljače 2023.
- Labović, Ljubeta. „Niko nema pravo mrzjeti ili opraštati u ime svog naroda.“ *Pobjeda*, 5. 9. 2022., <https://www.pobjeda.me/clanak/niko-nema-pravo-mrzjeti-ili-oprastati-u-ime-svog-naroda>. Pristupljeno 8. svibnja 2023.
- Mrevlje, Neža. „Optimist sem, drugega niti ne moreš biti. V našem času je najlažje biti pesimist.“ *Trendi*, 11. 9. 2016., <https://siol.net/trendi/kultura/optimist-sem-dругega-niti-ne-mores-biti-v-nasem-casu-je-najlazje-biti-pesimist-425442>. Pristupljeno 25. srpnja 2023.
- Ono-dit-Biot, Christophe. „Exil avec Daniel Arsand, Velibor Colic et Doan Bui.“ *France Culture*, 11. 6. 2016, <https://www.radiofrance.fr/franceculture/podcasts/le-temps-des-ecrivains/exil-avec-daniel-arsand-velibor-colic-et-doan-bui-4985900>. Pristupljeno 24. srpnja 2023.
- Rigopoulos, Marie-Madeleine. „Pour une littérature-monde en français Velibor Čolić, Dany Laferrière, Beata Umubyeyi Mairesse.“ *Étonnants voyageurs*, 26. 5. 2021., <https://vimeo.com/555135370>. Pristupljeno 24. srpnja 2023.
- Salčinović, Edin. „Velibor Čolić: Izbjeglistvo je uproštavanje čovjeka.“ *Žurnal*, 27. 6. 2021, <https://zurnal.info/clanak/izbjeglistvo-je-uprostavanje-covjeka/24121>. Pristupljeno 4. svibnja 2023.

VELIBOR ČOLIĆ'S POSITIONING IN THE FRENCH LITERARY FIELD

Abstract

Mirna SINDIČIĆ SABLJO

University of Zadar

Department of French and Francophone Studies

Obala kralja Petra Krešimira IV.

HR –23 000, Zadar

msindici@unizd.hr

Velibor Čolić, a writer born in Bosnia and Herzegovina in 1964, has lived in France since 1992. In the 1980's, he began to write literary texts in his mother tongue, and after going into exile, French became the privileged language of his creative expression. In his more recent prose texts, he thematizes the migrant experience that marked him existentially. Based on the hermeneutic analysis of public appearances and conversations that Velibor Čolić had with journalists from the French, Croatian, Slovenian, Montenegrin and Bosnian media, the paper examines the way in which he discursively constructs the auctorial posture of a migrant and translingual author and positions himself in the French literary field.

Keywords: auctoriale posture, exile, French literature, literary field, migrant literature, Velibor Čolić